

MIHAIL SEBASTIAN

CUPRINS

ACCIDENTUL

Prefață, fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

- Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:
- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.921.763
- www.edinuncartex.ro
- e-mail: comenzi@edinuncartex.ro
- O.R. 4, C.P. 184, București

EDITURA CARTEX

VIAȚA ÎNCEPE DINTR-O ÎNTÂMPLARE BANALĂ

CUPRINS

În seria cronologică a romanelor lui Mircea Sebastian, <i>Identul</i> este cel de pe urmă, fiind apărut în februarie 1940 la Editura Humanitas, București, 1996, pp. 124-125.	
<i>Viața începe dintr-o întâmplare banală</i> (Lucian Pricop).....	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	11
<i>Referințe critice</i>	18
<i>Accidentul</i>	27

ne este indusă și de răscolurile depresive din *Jurnal*: „Viața ratată, soarta pierdută, pielea scoasă din repedă, probabil definitiv. Mă aflu în fața unei toamne bogate, în fața unei iarni laborioase, așteptam cu curiozitate altă întâmplare, figură – și acum nu mai aștept nimic. Lui rămâne bucuria Roman. Articolele pentru *Independența*, sînt de a fi treaz, un gust groaznic de a bea, de a dormi, de a sta. Mi se pare că sunt la limită. Nimeni în lume nu poate face nimic pentru mine. Am așa de puțin răzuitor adânc de a trăi, încă o întâmplare ca asta (caie pentru altcineva, în alte condiții, ar fi o deșeu, dar nu un dezastru); de vine pentru mine un prilej de moarte.

„Și împlinesc astăzi 30 de ani.” (Mircea Sebastian, *Jurnal*, 1935-1944, Editura Humanitas, București, 1996, pp. 124-125)

Într-o dramă este dublă de dificultățile (somentabile cu unele lacrimi literare și umane) reflecții textului romanțului: „E posibil să scrie manuscrisul? Uneori, când mă gândesc în linii mari la el, mi se pare că da. Am destul de netă în memorie desfășurarea lucrurilor, succesiunea incidentelor. Dificultatea începe din momentul în care mă gândesc la detalii: pe acestea nu le voi putea reconstitui niciodată. Am pierdut oesuri încredere pentru un cuvânt, pentru o numă, pentru înțelegerea unui gest. E sigur că nu voi mai regăsi nimic – dacă voi

ACCIDENTUL

Nu-și dădea seama cât timp trecuse. Câteva secunde? Câteva zeci de minute?

Nu simțea nimic. Auzea în jurul ei voci, pași, chemări, dar totul surd și cerusiu, ca un fel de pastă sămănătoare, din care numai uneori se desprindea cu o subtilă claritate un clopot de tramvai sau un strigăt, pentru ca imediat să revină în aceeași rumoare sinuă.

„Va să zică un accident”, gândi ea foarte calm, aproape cu indiferență.

Gândul nu-i dădea nicio alarmă, nicio grabă. Avea foarte puțin înțeles că trebuie să fie lungită pe jos, lângă trotuar, cu capul în zăpădă, dar nu încercă să facă nicio mișcare.

Îi trecu prin minte o întrebare stupidă, fără sens: „Cât să fie răsunul?”

Se încordă să audă de-tacut ceasornicul de mână, dar nu-l auzi. „Si-o fi spart?” Pe urmă, într-un efort de atenție, răstăvăliă parcă în ea însăși, observă că de fapt nu aude nimic din propria ei înălță, nici pulsul, nici inima, nici respirația.

„Am stat, reflectă ea, am stat ca un ceasornic.” Și i se păru că surăde, dar nu-și simțea buzele, pe care căuta inutil să le amănureze undeva în acest lucru familiar și totuși pierdut, care era corpul ei insensibil.

Își aminti atunci brusc momentul căderii, atât de brusc, încât avea înțeles că din nou cade, și auzi încă o dată zgornetul scutit, de resort spart, pe care-l auzise atunci.

I

Nu-și dădea seama cât timp trecuse. Câteva secunde? Câteva lungi minute?

Nu simțea nimic. Auzea în jurul ei voci, pași, chemări, dar totul surd și cenușiu, ca un fel de pastă sonoră, din care numai uneori se desprindea cu o subită claritate un clopot de tramvai sau un strigăt, pentru ca imediat să reîntre în aceeași rumoare stinsă.

„Va să zică un accident“, gândi ea foarte calm, aproape cu indiferență.

Gândul nu-i deștepta nicio alarmă, nicio grabă. Avea foarte vag impresia că trebuie să fie lungită pe jos, lângă trotuar, cu capul în zăpadă, dar nu încercă să facă nicio mișcare.

Îi trecu prin minte o întrebare stupidă, fără sens: „Cât să fie ceasul?“

Se încordă să audă tic-tacul ceasornicului de mână, dar nu-l auzi. „S-o fi spart.“ Pe urmă, într-un efort de atenție, răsfrântă parcă în ea însăși, observă că de fapt nu aude nimic din propria ei ființă: nici pulsul, nici inima, nici respirația.

„Am stat, reflectă ea, am stat ca un ceasornic.“ Și i se păru că surâde, dar nu-și simțea buzele, pe care căuta inutil să le contureze undeva în acest lucru familiar și totuși pierdut, care era corpul ei insensibil.

Își aminti atunci brusc momentul căderii, atât de brusc, încât avu impresia că din nou cade, și auzi încă o dată zgomotul scurt, ca de resort spart, pe care-l auzise atunci.

Nu-l reținuse pe moment, dar acum îi revenea cu o precizie absurdă: sunet sec de ligament care se rupe, de arc ce se sparge, și într-adevăr i se păru că undeva, în intimitatea acestui trup pe care nu-l mai simțea, ceva trebuie să se fi rupt din loc.

Încercă să se străbată pe ea însăși, cu o scurtă privire interioară, și să surprindă, ca pe o placă de radiografie, locul exact al ruperii.

Clavicula? Aorta? Rotula?

Pentru fiecare cuvânt, i se părea că trebuie să găsească un răspuns în corpul ei inert, pe care îl asculta din nou silindu-se să-l pătrundă cu auzul, până la cele mai depărtate fibre.

„Hotărât, ceva s-a rupt. Dar ce?“

Vocile creșteau și descreșteau pe stradă, în jurul ei, cu răbufniri zgomotoase și îndepărtări subite. Veneau până la ea, ca prin ceață, aburite.

Deodată o străpunse o senzație ascuțită de frig și în același timp își simți genunchiul drept gol în zăpadă, ca și cum singur din întreg corpul s-ar fi trezit dintr-o profundă anestezie. Ce depărtat, dar ce intens îl simțea! Un moment îl fixă cu gândul și i se păru nespus de straniu acest unic punct sensibil, desprins din leșin ca o mică insulă vie.

Pe urmă, ca un val de sânge, frigul urcă mai sus de genunchi și se răspândi cu o fină rețea tactilă pe pulpă, chemând la viață noi regiuni de epidermă. Zăpada era pufoasă, mângâietoare și avea o moliciune de așternut rece. Își afundă cu oarecare lene piciorul drept în această zăpadă, și îl simți pe de-a-ntregul gol, cu ciorapul căzut până la gleznă.

În aceeași clipă, avu fulgerător senzația rupturii de adineauri. Gândul, care până acum ezitase, merse de astă dată exact spre mica piesă „anatomică“ ruptă: jartiera. Liberat, resortul ei metalic se imprima sus pe pulpă, ca un mic sigiliu rotund.

„Trebuie să fiu pe jumătate goală“, gândea ea fără alarmă. Ridică abia atunci capul, și în același timp vocile se limpeziră, ca ieșite brusc din ceață.

– Criminali, striga un domn bătrân, răstindu-se, sufocat de violență, la un vatman, care tăcea încurcat. Criminali. Nu vă uitați nici înainte, nici înapoi, dați buzna peste călători, peste dame, peste copii...

Omul de la tramvai încercă să schițeze un gest de explicație.

– Păi dacă dumneaei coboară...

– Ei și ce-i dacă coboară? Adică n-are voie?

– N-are voie, că aici nu e stație... zise altcineva, o voce indiferentă.

De jos, ea încercă să-l vadă pe cel care vorbise, dar nu distinse în întuneric decât o privire fără curiozitate,

– Sigur că nu e stație... reluă vatmanul, puțin încurajat.

Domnul bătrân indignat nu voia să cedeze.

– Foarte rău că nu e. Să fie. Că de aia plătim noi. Bani știți să ne luați, dar stații nu vă dă mâna să faceți. Criminali, bandiți... V-ați îmbogățit pe punga noastră.

Ea simți un zâmbet care flutura în întuneric și, fără să ridice bine capul pentru a-l primi din față, avu certitudinea că e zâmbetul vocii indiferente de adineauri.

– ... da, bine ne faceți, așa ne trebuie, că suntem proști și nu reacționăm...

Era stupid, desigur, dar își dădu seama că, trântită acolo, în zăpadă, ea nu asculta vocea stridentă a bătrânului indignat, ci urmărea tăcerea depărtată a celuiilalt.

– ... da, domnilor, nu reacționăm. Ia să chemăm noi agentul și să-ți trântim un proces-verbal, mă-nțelegi...

În sfârșit, auzi din nou vocea celuiilalt, aceeași voce puțin surdă, puțin leneșă. Vorbea probabil cu vatmanul.

– Vezi-ți de drum, băiatule. Urcă-te în vagon și dă-i drumul.

– Sigur. Să-și vadă de drum, și pe dumneaei s-o lase aicea, moartă, în zăpadă.

Toate privirile se îndreptară din nou spre ea. În focul discuției fusese uitată, dar acum redeveni personajul principal al scenei.

Se simți ridiculă, trântită cum era – cine știe de când? – în plină stradă, într-un grup de trecători curioși. Ar fi vrut să se ridice, dar singură știa bine că nu va putea.

Aruncă o privire circulară, căutând parcă o figură cunoscută printre acele fețe cenușii, și se opri la bărbatul a cărui voce leneșă o reținuse. Îl recunosc după privirea lui indiferentă, care-i semăna foarte bine cu vocea.

– Decât să te cerți, mai bine m-ai ajuta să mă ridic.

Omul nu păru deloc surprins. Făcu fără grabă un pas spre ea, îngenunche cu oarecare întârziere, îi trecu o mână pe sub brațul drept și o ridică fără prea mare îndemânare, dar cu o mișcare fermă.

Ea nu-și putu opri un mic strigăt de durere, când, pentru ca să se ridice, se lăsă cu toată greutatea pe piciorul drept.

– Doare?

– Nu știu. O să văd mai târziu.

Și acum ce să facă? Cercul curioșilor se strânse și mai tare în jurul ei. Pălăria îi cădea pe ceafă, ciorapul drept îi curgea de-a lungul piciorului, mantoul era plin de zăpadă, mânușile erau ude...

Îi păru rău că se ridicase: fusese mult mai comod pe jos, în zăpadă. Un moment, o ispiti gândul absurd de a se trânti la loc, ceea ce o făcu să surâdă și să-și recapete puțin calm. „Trebuie să scap de ăștia“, își zise ea, înfruntând cu bravură curiozitatea grupului.

Se întorsese din nou spre omul ei, care și el părea acum puțin stânjenit de spectacol.

– Nu vrei să faci cu mine câțiva pași?

Propunerea părea că-l plictisește. Ea se grăbi să-l liniștească.

– Numai câțiva, până la o mașină.

Nu așteptă răspunsul, îi luă brațul și porni lângă el, călcând cu băgare de seamă, ca să nu redeștepte durerea de adineauri.

Nu se vedea nicio mașină, nicio trăsură. Tânărul domn nu se silea deloc să-și ascundă plictiseala. Tăcea cu încăpățănare, absent.

L-ar fi lăsat bucuroasă și și-ar fi continuat singură drumul, dar nu avea încredere în piciorul ei drept. De două ori încercase să calce puțin mai apăsat, și durerea o străpunsese de la gleznă, ca o lamă.

„E prost-crescut, dar am nevoie de el.“ Îl luă și mai bine de braț, ca și cum ar fi vrut să-i arate că nu se lasă intimidată de proasta lui creștere și că nu renunță.

Mergea puțin în urma lui, căci nu îndrăznea să-i spună că face pașii prea mari. Îl putea privi pieziș, din profil, fără ca el să observe. Un tip șters, cu trăsături nesigure, tânăr parcă, dar fără vârstă precisă, blond parcă, dar fără culoare certă. „Parcă l-am mai văzut undeva.“

E înalt? E scund? N-ar fi putut spune. În paltonul acela părea înalt, un palton gri, larg, cu buzunare mari, în care mâinile se înfundau cu un aer de securitate.

Continua să tacă, o tăcere de drum lung, închisă, rezistentă, fără expresie.

„Parcă ar fi singur. Parcă n-aș fi lângă el. Parcă ar fi uitat că sunt lângă el. Și dacă într-adevăr a uitat? Dacă se va trezi cu mine de braț și mă va întreba ce caut aici, atârnată de brațul lui?“

Se hotărî să rupă tăcerea.

– Nu înțeleg cum s-a întâmplat. Am alunecat, se vede, de pe treapta tramvaiului. Voiam să cobor.

– Din mers?

Se miră auzindu-i glasul. Credea că n-o aude, că nu-i va răspunde. Surpriza o însufleți.

– Da, din mers. Totdeauna cobor din mers. Nici nu se poate altfel. Eu locuiesc aici aproape, în bulevardul Dacia, și tramvaiul 16 nu oprește decât ori la Donici, ori la Vasile Lascăr. E prea departe. De asta cobor la cotitură, unde tramvaiul o ia pe Orientului. Nu numai eu. Toată lumea care stă prin apropiere. Și nu se întâmplă niciodată nimic. Numai astăzi... Nu știu cum s-a întâmplat...

Treceau tocmai sub bătaia unui felinar. În lumină, figura lui i se păru din nou absentă.

reprodus bătrânul din planul al doilea, care își mângâia barba cu acel gest îngrijorat, pe care Ann îl numise un gest „laic“ și pe care acum Dănulescu îl remarcă și el în articolul său.

Era imposibil să fie o coincidență și era cu atât mai puțin posibil ca Ann să-i fi revelat ea arhitectului, specialist reputat în pictură murală, acest detaliu. Mult mai de crezut era că el i-l arătase cel dintâi, dar în acest caz Ann și Dănulescu se cunoșteau de foarte multă vreme și legătura lor era probabil veche, mai veche decât ceea ce până atunci crezuse că fusese dragostea lui cu Ann.

Se simțea trădat, mințit până departe, în cele mai vechi amintiri. În aceeași zi plecă din Liège înapoi spre țară.

*

Venise toamna, ultimii întârziați se întorceau din călătorie, Bucureștii căpătau un aer înfrigurat de început de stagiune, teatrele, concertele, expozițiile de pictură se deschideau pe rând, Ann însă nu se arăta pe nicăieri. Desigur, se afla în București mai ales acum, după ce expoziția de la Liège se închisese, dar Paul n-o întâlnise niciodată. E adevărat că el ieșea rar, și serile mai ales – obosit de tribunal, le petrecea în casă, citind, ascultând muzică, fără niciun entuziasm nici pentru lectură, nici pentru muzică, dar bucuros că avea astfel un pretext să nu iasă din casă și să nu vadă pe nimeni. Avea uneori nostalgia unei vieți de profesor, la un liceu de provincie, undeva, într-un târg depărtat, fără drum de fier, fără ziare, jucând cel mult șah cu profesorul de fizico-chimice, un fel de celibatar înrăit de singurătate.

Trecuse într-o seară din întâmplare prin fața casei lui Ann și, mai mult din obișnuință decât din curiozitate, ridicase privirea spre ferestrele ei: erau luminate. „E acasă“, gândise Paul, dar liniștit, fără emoție și fără dorința de a o vedea, cum ar fi spus „plouă“ sau „e târziu“.

Treceau zile întregi fără niciun gând pentru ea, fără nicio amintire, totul i se părea depărtat, stins, căzut pentru totdeauna în uitare. La birou, telefonista îi spunea uneori: „A întrebat cineva

de dumneata; o voce de doamnă; n-a vrut să spună cine e“, și el nici măcar nu se ostenea să facă presupuneri. „Poate Ann? Da, poate Ann. Ei și?“

Totuși, i se întâmpla să se trezească noaptea din somn, cu numele ei pe buze – și simțea atunci, ca o durere ascuțită, nevoia să o vadă nu pentru a-i vorbi, căci nu mai avea nimic să-i spună și simțea că orice reîntoarcere spre trecut e imposibilă, dar pentru a o privi, fie chiar fără știrea ei, ca de la o fereastră, ca pe o trecătoare.

Primise odată la birou vizita unui director de casă de filme și, în timp ce discutau un apel fiscal ce trebuia introdus, Paul îl întrerupsese deodată, străfulgerat de un gând;

– Ce faceți dumneavoastră cu jurnalele sonore vechi?

Omul, fără să înțeleagă ce legătură avea această întrebare cu procesul lui, răspunse nedumerit:

– Pe unele le trimitem înapoi la centrală. Cele mai multe rămân la noi în depozit. După un an, doi, le distrugem.

– Ai putea dumneata să-mi găsești un jurnal „Eclair“ de astă-vară, din iulie? Cel cu expoziția de la Liège? Și dacă-l găsești, ai putea să-l proiectezi pentru mine, undeva, într-o sală?

– Asta e foarte ușor. Avem sala noastră de proiecție. Numai să găsim filmul în depozit. Dacă e din iulie, s-ar putea să fie pe undeva prin provincie. Sunt unele târguri în care trimitem, pe nemica toată, se înțelege, jurnale vechi de câteva luni, ba chiar de un an...

Paul rămase pe gânduri; dacă filmul era în București, o putea revedea în chiar acea zi pe Ann, dar dacă era trimis în provincie, planul lui cădea. Fusese așa de aproape de a-l realiza, încât acum, când nu mai era sigur de el, avea senzația că pierde o întâlnire de mult fixată cu Ann.

– Uite ce te rog, îi spuse clientului său. Telefonează imediat la depozit să se caute filmul. Dacă se găsește, aș vrea să-l văd chiar astăzi. Dar dacă e în provincie, să se cerceteze în ce oraș anume și la ce cinematograf. Iartă-mă, e un lucru pe care nu ți-l pot explica, dar trebuie neapărat să văd filmul ăsta, oriunde ar fi.

Era într-adevăr hotărât să plece în provincie, oriunde, și într-o clipă își și făcuse în gând pregătirile de plecare (un proces de amânat a doua zi, două scrisori de dictat în grabă dactilografei...), dar i se telefonase peste un sfert de oră că jurnalul care-l interesa fusese găsit în depozit și că poate să-l vadă după-masă la ora 4.

Sala de proiecție era în piața Sfântul Gheorghe, într-o cameră mică de la etajul al cincilea, cu ferestrele astupate și cu tavanul scund, o adevărată cutie cubică, în care aparatul de proiecție făcea un zgomot exagerat de uzină sau de avion. Paul trebuise să vadă mai întâi sfârșitul unui film care era proiectat pentru câțiva proprietari de cinematografe din provincie, veniți la București ca să angajeze filme pentru „stagiunea de iarnă” 1934-1935. Era o comedie de aventuri, *Bolero*, cu Carole Lombard și George Raft, din care nu înțelese nimic. Când se facu lumină, cei câțiva spectatori îl priveră bănuitori ca pe un nou concurent, și suspiciunea lor deveni și mai îngrijorată când, fiind chemați în biroul directorului, ca să discute condițiunile contractului, îl lăsară pe el acolo, poate – se temeau ei – ca să vadă un film special, o „bombă a stagiunii”, care nu era arătat decât, în mare taină, cumpărătorilor cu protecție.

Paul rămase singur numai cu operatorul, luminile se stinseră din nou, și după câteva tremurături imaginea se fixă în sfârșit pe ecran, și vechiul jurnal de actualități, văzut în iulie la Liège, reapăru pe pânză, parcă mai puțin fastuos ca atunci, căci pelicula era uzată, imaginea neclară și mai ales ecranul mult mai mic, aproape jumătate cât un ecran normal de spectacol. Scenele jurnalului se succedau uitate: Sir John Simon, ministrul de Externe al Marii Britanii, întâmpină în gara Londra pe domnul Louis Barthou, ministrul de Externe al Franței... Greva din San Francisco ia proporții. Majoritatea uzinelor și fabricilor sunt închise. Numărul total al greviștilor este de 150 000... Funeraliile ambadorului Dogvlevski la Paris. Rămășițele pământești ale diplomatului sovietic sunt incinerate la crematoriul Père Lachaise... Cancelarul Dolfuss formează un nou guvern, larg remaniat... Inaugurarea expoziției de la Liège... O vedere

LIBRIS

generală a pavilioanelor, poarta principală de intrare, sosirea cortegiului regal, trecerea pe alea principală, pe urmă deodată Ann, Ann rezemată de panoul ei, Ann primind zâmbetul reginei Astrid, rochiile lor albe, una lângă alta“.

Singur în Sala de proiecție, foarte aproape de acel ecran, nu mai mare decât o fereastră, Paul o privea pe Ann în ochi, fără emoție însă. Dacă i-ar fi putut vorbi, dacă l-ar fi putut auzi, i-ar fi spus liniștit: „Te voi uita, Ann, te voi uita, vreau să te uit.

*

În noiembrie, în Sala Dalles, se deschidea expoziția de pictură a lui Ann. Afișe albe, sobru tipărite, dar răspândite peste tot, anunțau cu mult înainte vernisajul. Pe toate zidurile, pe toate placardele de publicitate era numele lui Ann: 10 noiembrie – 10 decembrie. Expoziție de pictură. Ulei, acuarelă, guașe.

Paul trecea pe lângă acele afișe silindu-se să nu le vadă. I se părea că fiecare din ele îl cheamă. Altădată avea o copilăroasă mândrie să vadă numele acela iubit în jurnale, în vitrine, pe ziduri. Acum i se părea o indiscreție, un abuz – și într-adevăr niciodată poate nu se făcuse pentru o expoziție de pictură atâta reclamă.

Cu câteva zile înainte, primise acasă prin poștă o invitație pentru vernisaj. Textul tipărit anunța vernisajul pentru ora 11, dar Ann adăugase cu mâna ei: „dar nu e interzis să se vină mai devreme“. Erau, după atâtea luni de tăcere, primele cuvinte pe care le primea din partea ei.

Era hotărât să nu se ducă la expoziție și în niciun caz la vernisaj. Un moment, se gândise chiar să plece din București, dar se răzgândi: nu voia să-și dea lui însuși impresia că fuge.

În dimineața vernisajului, rămase în casă să studieze un dosar, pe care într-adins îl luase cu el de la birou. Era o zi de noiembrie, udă, plumburie, care trăgea la lene. Minutele treceau încet, desfăcute. Deschise fereastra și lăsase să intre în odaie aerul acelei reci dimineți, ploaia, mirosul de frunze căzute...